

2018 metai

Sausio 16 d. Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje vyko renginys „Pietų Amerikos lietuvių dvasia“, kurio metu buvo peržiūrėti ir aptariami dokumentiniai filmai „Raudonoji cerro“ ir „Patagonijos atmintys“, pasakojantys apie lietuvių diasporos pėdsakus tolimajame Pietų Amerikos žemyne.

Filmus parengė videomenininkas Henrikas Gulbinas ir Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos instituto vadovas prof. Egidijus Aleksandravičius, kurie per pastaruosius penkerius metus surengė dvi ekspedicijas Brazilijoje ir Argentinoje, tyrinėdami ir filmuodami lietuvių gyvenimą šiuose kraštuose. Filmų peržiūroje dalyvavo ir diskutavo prof. E. Aleksandravičius, H. Gulbinas, Lietuvos ir JAV visuomenės veikėjas Raimundas Mieželis ir atlikėjas Jurgis Didžiulis.

Sausio 31 d. Lietuvių išeivijos institutas ir Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka–muziejus kvietė į fotografijų parodos „Gutauskas, Elskus, Kezys“ atidarymą. Parodos atidaryme dalyvavo ir atsiminimais apie kunigą Vaclovą Gutauską dalinosi kunigas Antanas Saulaitis, apie parodą kalbėjo menotyrininkė, profesorė Rasa Žukienė. Buvo rodomi filmuoti kadrai, kur apie V. Gutauską pasakojo Audrius Plioplys.

Parodą iniciavo čikagietis gydytojas ir dailininkas Andrius Plioplys. Jis atrinko nuotraukas iš Lituaniistikos tyrimo ir studijų centro ir jas atspausdino. Paroda 2017 m. lapkričio – gruodžio mėn. vyko Čiurlionio galerijoje Čikagoje, o šia paroda ji pradėjo savo kelionę Lietuvoje.

Kunigo Vaclovo Gutausko (1913-2003) asmenybė ir jo veikla Lietuvoje nėra plačiau pristatyta. 1945 m. tapęs kunigu, jis studijas tęsė Italijoje: Galarate, Aloyzo institute studijavo filosofiją, o 1946 m. baigė teologijos studijas Popiežiškajame Grigalijaus universitete Romoje. Po studijų dirbo sielovados srityje Romoje ir jos apylinkėse. Pokario metais drauge su tėvu Jonu Bružiku misionieriaavo Vokietijos DP stovyklose. Atvykęs į JAV 1952 m. trejus metus buvo Nukryžiuotojo Jėzaus seserų vienuolijos kapelionu Elmhurste. Gyvendamas Čikagoje, kol jėgos leido, rūpinosi Jaunimo centro veikla ir jo išlaikymu Čikagoje. Čikagos Jėzuitų vienuolyne tėvas V. Gutauskas gyveno nuo pat jo pastatymo iki savo mirties 2003 metais.

Parodoje eksponuotos 26 žymaus išeivijos dailininko vitražisto, tapytojo Albino Elskaus (1926-2007) pabėgėlių stovyklose Lindeberge, Vokietijoje 1949 m. darytos nuotraukos. Nuotraukos rodomos pirmą kartą. Parodoje taip pat yra eksponuotos žymaus išeivijos fotomenininko Algimanto Kezio (1928-2015) nuotraukos, kurios įamžino tėvo V. Gutausko čikagietišką gyvenimą.

Parodoje, turinčioje gana simbolinį pavadinimą, susitiko trys iškilios išeivijos asmenybės – kunigas ir du menininkai. Parodoje eksponuotos nuotraukos ne tik įamžino kun. V. Gutausko gyvenimo ir veiklos išeivijoje momentus, bet ir pristatė iki šiol nematytas A. Elskaus ir A. Kezio fotografijas.

Vasario 5 d. vyko susitikimas su kino dokumentininku, režisieriumi Arvydu Reneckiu. Susitikimo metu buvo peržiūrėti jo sukurtų filmų „Marius Katiliškis – iš prisiminimų“ ir „Lietuvių tautinės kapinės“ ištraukos, kalbama apie šių filmų atsiradimo istoriją, išeivijos kino paveldą bei dokumentinio vaizdinio pasakojimo kūrimą.

Arvydas Rencekis nuo 1989 metų tapo Amerikos lietuvių gyvenimo kino metraštininku ir šia tema sukūrė daugiau nei dešimt dokumentinių filmų. Nuo 1995 iki 2008 metų dirbo Amerikos lietuvių televizijoje, kur parengė daug reportažų apie JAV lietuvių gyvenimą. Filmavo lietuvių bendruomenių šventes ir kasdienybę.

A. Reneckio filmų herojai ir išeiviškųjų patirčių pasakotojai – Prezidentas Valdas Adamkus, Marius Katiliškis, Stasys Lozoraitis jaunesnysis, Kazys Bradūnas, Adolfas Damušis, Arvydas Sabonis, Šarūnas Marčiulionis ir kiti. Čikagoje gyvenantis kino dokumentininkas viešėjo Lietuvoje, čia rinko medžiagą būsimajam filmui apie JAV lietuvių pagalbą kuriantis Lietuvos valstybei.

Vasario 20 d. vyko pirmasis VDU Pasaulio lietuvių universiteto seminarų ciklo „Lietuvių diaspora prieš 100 metų ir šiandien“ susitikimas su prof. Algirdu Avižieniu kvietęs diskusijai apie lietuvių diasporos ateities vaizdinius ir perspektyvas. Diskusiją moderavo Lietuvių išeivijos instituto vadovas prof. Egidijus Aleksandravičius.

Kovo 13 d. vyko susitikimas su poetu, publicistu, literatūros tyrėju prof. Tomu Venclova.

Tomas Venclova – iškilus poetas, intelektualas, publicistas, literatūros tyrinėtojas, Jeilio universiteto profesorius, garsus sovietmečio laikų disidentas, pasirinkęs emigranto ir pasaulio piliečio dalią. Jo poezija patenka į XX ir XXI a. lietuvių poezijos aukso fondą, o gausūs vertimai į įvairias užsienio kalbas liudija apie tarptautinį poeto pripažinimą. 2017 metais prof. Tomas Venclova tapo „Poezijos pavasario 2017“ laureatu ir buvo apdovanotas Kauno miesto savivaldybės Maironio premija.

Kovo 27 d. vyko antrasis VDU Pasaulio lietuvių universiteto seminarų ciklo „Lietuvių diaspora prieš 100 metų ir šiandien“ susitikimas skirtas diskusijai: ar gerai suprantame išeivijos bangų skirtumus ir kas lemia susikalbėjimą? Diskusiją moderavo Lietuvių išeivijos instituto direktorius prof. Egidijus Aleksandravičius. Diskusijoje dalyvavo: viešųjų ryšių ir organizacijų plėtros specialistas, buvęs Los Andželo lietuvių bendruomenės pirmininkas Darius Udrys, Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos instituto darbuotojas, žurnalistas Mykolas Drunga, fizikos mokslų daktaras Audrius Alkauskas.

Balandžio 25 d. vyko trečiasis VDU Pasaulio lietuvių universiteto seminarų ciklo „Lietuvių diaspora prieš 100 metų ir šiandien“ susitikimas skirtas diskusijai, koks pasaulio lietuvių supratimas ugdomas mūsų mokykloje. Diskusiją moderavo VDU istorikas Domas Boguševičius. Diskusijoje dalyvavo Lietuvių išeivijos instituto mokslo darbuotoja dr. Daiva Dapkutė, VDU istorijos studentas, „Academia cum laude“ programos dalyvis Martynas Butkus, VU kultūros istorijos ir antropologijos studentas Domas Lavrukaitis, psichologė, Ateitininkų federacijos narė Julija Ladigaitė.

Gegužės 2 d. vyko susitikimas su projekto „Tikslas - Amerika“ dalyviais Augustinu Žemaičiu ir Aiste Žemaitiene, kurie Lietuvos šimtmečio proga, laimėję LR Vyriausybės kanceliarijos Šimtmečio iniciatyvų konkursą, sukūrė lietuvišką vietų JAV žemėlapi. Projekto dalyviai per 16 dienų aplankė 301-ą lietuvišką JAV vietą 106-iose miestuose ir miesteliuose 11-oje valstijų, nuvažiavo 4532 km, susitiko su beveik 200 žmonių ir išklausė jų pasakojimų, padarė ~8000 nuotraukų.

Gegužės 3 d. vyko rašytojo Antano Šileikos memuarų knygos „Basakojis bingo pranešėjas“ pristatymas. Memuarų knygoje „Basakojis Bingo pranešėjas“ Antanas Šileika fragmentiškai dėlioja savo atsiminimų mozaiką, kurioje su humoru yra prisimenama vaikystė, lietuvių įsikūrimo Kanadoje rūpesčiai, jaunystės ir studijų metai, žurnalistinis ir akademinis darbas.

Gegužės 16 d. Lietuvių išėivijos institute buvo įteikta žymaus lietuvių išėivijos visuomenininko, žurnalisto Antano Juodvalkio stipendija. Renginyje dalyvavo premijos steigėja, A. Juodvalkio dukra, rašytoja Eglė Juodvalkė.

Lietuvių išėivijos visuomenininko, žurnalisto Antano Juodvalkio vardinė stipendija skiriama Vytauto Didžiojo universiteto humanitarinių ir socialinių mokslų sričių istorijos, filologijos, etnologijos, filosofijos, teologijos, menotyros, sociologijos, politologijos ir teisės kryptų studijų studentams. Stipendijos tikslas – remti rezistencijos kovų ir partizaninio pasipriešinimo dalyvių palikuonis, gabius, gerai besimokančius studentus, skatinti juos aktyviau dalyvauti mokslinėje ir visuomeninėje veikloje. 2018 m. vardinė A. Juodvalkio stipendija įteikta VDU Katalikų teologijos fakulteto doktorantui Viktorui Bilotui ir Menų fakulteto Teatologijos ir scenos menų vadybos II kurso magistrantei Elvinai Baužaitėi.

Birželio 8 d. vyko konferencija „Ateities kūrėjai Lietuvoje ir išėivijoje: tarp vizijų ir tikrovės“, skirta žymių ateitininkų organizacijos vadovų – Adolfo Damušio, Antano Maceinos ir Stasio Ylos 110 metų jubiliejinėms sukaktims paminėti.

Konferencijos tikslas: pristatyti viename svarbiausių XX a. lietuvių intelektualinių sąjūdžių – ateitininkijoje brendusias idėjas ir asmenybes, o taip pat išryškinti A. Damušio, A. Maceinos, ir S. Ylos vaidmenį ateitininkų organizacijos gyvenime bei platesniame lietuvių kultūrinės, mokslo, politinės ir visuomeninės veiklos kontekste. Konferencijoje dalyvavo istorikai, filosofai, teologai, literatūrologai bei kitų mokslo sričių atstovai.

Rugsėjo 28 d., vyko antroji Lietuvių išėivijos instituto organizuota tarptautinė konferencija „Diasporos ir migracijos iššūkiai: teorinės prieigos, kompleksiniai ir tarpdalykiniai tyrimai“. Konferencijos metu buvo diskutuojama ne tik apie lietuvių diasporos istoriją, kultūrą, šiuolaikinės migracijos iššūkius, bet ir pristatoma kitų tautų diasporinė bendruomenių, organizacijų veikla, diasporos kultūros specifika, lyginamieji Baltijos šalių diasporos bei migracijos tyrimai.

Konferencijoje dalyvavo ir pranešimus skaitė Lietuvos, Didžiosios Britanijos, Lenkijos, Latvijos, Suomijos tyrėjai, kurie aktualizavo tiek lenkų, lietuvių, latvių diasporos istorijos aspektus, tiek ir naujausius pastaraisiais dešimtmečiais vykstančių migracijos ir imigracijos procesų tyrimus. Konferencijoje buvo kalbama apie teorines šiuolaikinių diasporos bei migracijos tyrimų atramas, svarstomos tarpdalykinių tyrimų galimybės.

Konferenciją organizavo VDU Lietuvių išėivijos institutas, kuris daugiau nei du dešimtmečius tyrinėja diasporos istoriją, migracijos procesus, kaupia, saugo ir tyrinėja išėivijos kultūrinį ir archyvinį paveldą. Konferencija „Diasporos ir migracijos iššūkiai: teorinės prieigos, kompleksiniai ir tarpdalykiniai tyrimai“ tampa tradiciniu mokslininkų, tyrinėjančių diasporą, sambūriu, tarptautiniu akademines diskusijas telkiančiu renginiu, vykstančiu kas dveji metai. Pirmoji konferencija vyko 2016 m.

Spalio 12 d. vyko susitikimas-diskusija su Lawrence (JAV) lietuvių bendruomenės atstovu, aktyviu bendruomenininku, Amerikos lietuvių istorijos įvykių liudininku Jonu Stundžia. Renginio metu buvo galima apžiūrėti parodą, skirtą Lietuvių tautinės katalikų bažnyčios Amerikoje istorijai.

Lapkričio 22 d. asociacija „Lietuvių tiltai“ kartu su partneriais Lietuvos valstybės istorijos archyvu ir VDU Lietuvių išeivijos institutu kvietė į projekto „Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo, esančio Sibire, paieška ir sugražinimas“ („Lietuvių Sibiriada“) pristatymą. Projekto metu svarbiausiuose Sibiro (Irkutsko, Tomsko, Krasnojarsko, Tobolsko) archyvuose buvo ieškoma vertingų Lietuvai dokumentų ir nuotraukų apie XIX a. lietuvius tremtinius bei išeivius iš Vilniaus, Kauno ir Augustavo gubernijų. VDU doktorantai Victoras Bilotas ir Gediminas Kasparavičius papasakojo apie ekspediciją ir darbą Tobolsko archyvuose, supažindino visuomenę su parvežtais dokumentais.

Lapkričio 23 d. kartu su keliaujančia paroda „Per Atlantą. Lietuvos ir JAV draugystės amžius“, visuomenei pristatyta istorinė Amerikos lietuvių trispalvė. Šią vėliavą VDU Lietuvių išeivijos institutui padovanojo Lorenzo (Lawrence) lietuviai, perdavė Jonas Stundžia. Autentiška, beveik 100 metų senumo vėliava 2018 metais buvo restauruota, o dabar eksponuojama Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje. Kartu su ja lankytojai galėjo išvysti ir 1922 m. nuotrauką, kurioje Lorenzo lietuviai dėkoja JAV už Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. Remiantis liudininkų pasakojimais, nuotraukoje užfiksuota jau minėta lietuviška trispalvė.

Vėliava buvo restauruota vykdant Lietuvos kultūros tarybos remiamą projektą „Pirmoji trispalvė Amerikoje“. Projektą vykdė Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejus, projekto vadovė – istorikė Ilona Strumickienė.

Gruodžio 21 d. vyko tradicinis Lietuvių fondo skiriamų vardinių Broniaus Bieliuko ir Vandos Daugirdaitės-Sruogienės stipendijų įteikimas. Šiais metais drauge buvo įteiktos dar vienu lietuvių išeivijos mecenatų Liūto ir Francoise Mockūnų vardinės stipendijos.

Broniaus Bieliuko vardo vienkartinės stipendijos buvo skirtos Menų fakulteto Naujųjų medijų meno programos IV kurso studentei Mildai Gineikaitei, Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Europos Sąjungos viešosios politikos ir administravimo programos II kurso magistrantei Karolinai Vitkutei, Katalikų teologijos fakulteto Pastoracinės teologijos programos II kurso magistrantui Gintui Petkevičiui. Vandos Daugirdaitės-Sruogienės stipendija įteikta Humanitarinių mokslų fakulteto Vidurio Rytų Europos ir Lietuvos istorijos programos II kurso magistrantui Tadiui Šauliui.

Renginio metu Lietuvių išeivijos instituto direktorius Egidijus Aleksandravičius pasidžiaugė gražia tradicija ir priminė visiems susirinkusiems iškilias Broniaus Bieliuko ir Vandos Daugirdaitės-Sruogienės asmenybes. Renginyje dalyvavo Lietuvių fondo atstovas Lietuvoje Leonas Narbutis, perdavęs studentams Fondo sveikinimus. Stipendininkams buvo įteikti diplomai, Lietuvių fondo sveikinimo raštai bei padovanotos Lietuvių išeivijos instituto išleistos knygos. Renginį vedė Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekos-muziejaus direktorius Arūnas Antanaitis, pristatęs Liūto ir Francoise Mockūnų stipendininkus ir įteikęs jiems vardines stipendijas. Šios stipendijos nuo 2010 metų yra skiriamos studijoms arba praktikoms bei jaunųjų mokslininkų stažuotėms užsienyje. Šiais metais L. ir F. Mockūnų stipendijų lauretais tapo VDU istorijos doktorantai Simonas Jazavita ir Gediminas Kasparavičius ir Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Šiuolaikinės politikos studijų magistrantas Manvydas Džiaugys.